

MICHEL FOUCAULT

21. Yüzyılın Ezber Bozan Düşünürü

“Modern iktidar
büyük gözaltıdır.”

Yayıma Hazırlayan: Selin Feldman

© KARAKARGA YAYINLARI 354

Felsefe Serisi - 5

*Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.*

-MICHEL FOUCAULT-

Hazırlayan: Selin Feldman

Genel Yayın Yönetmeni: Mustafa Kutlukhan Perker

Editör: Pınar Denizler

Reklam ve Tanıtım Müdürü: Bilgen Ülgen

1. Baskı: Temmuz 2021

ISBN: 978-625-7217-71-2

*İmtiyaz Sahipleri: Yelda Cumaloğlu, Mustafa Kutlukhan Perker
KaraKarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.*

Yayıncı Sertifika No. 13226

Adres: Abdi İpekçi Cad. No. 31/5 Nişantaşı / İstanbul

Tel. (0 212) 252 22 42

Fax: (0 212) 252 22 43

karakarga.com

info@karakarga.com

[karakargayayinlari](https://www.facebook.com/karakargayayinlari)

[karakargayayinlari](https://www.instagram.com/karakargayayinlari)

[karakargayayin](https://twitter.com/karakargayayin)

Baskı: Deniz Matbaa Mücellit

Adres: Maltepe Mahallesi Hastane Yolu Sokak

No. 1/6 Zeytinburnu - İstanbul

Tel. 0 212 613 30 06

Matbaa Sertifika No. 48625

Destek Dukkan

İçindekiler

<i>Başlarken</i>	9
<i>Foucault Kimdir?</i>	13
<i>Tarihçi mi, Filozof mu, Sosyolog mu?</i>	19
<i>Yazmak Üzerine</i>	21
<i>Sorunsallaştırmaların Tarihi</i>	24
<i>Soybilim</i>	29
<i>“Dışlanmışlara İlgi Duyuyorum Çünkü...”</i>	33
<i>Normalleştirme</i>	36
<i>İktidar Her Yerde</i>	40
<i>Bilgi İktidara Hizmet Eder</i>	43
<i>İktidarların Meşruluk İhtiyacı</i>	48
<i>İktidarın Gölgesindeki Özne</i>	52
<i>Deliliğin Tarihi</i>	56

<i>Don Kiřot ve Delilięe Övgü</i>	63
<i>Hapishanenin Doğuşu</i>	67
<i>Panoptikon ya da “Bütünü Gözetlemek”</i>	72
<i>Biyoktidar</i>	77
<i>Kapitalizm ve Estetik</i>	80
<i>Çok mu Kalabalık Olduk?</i>	84
<i>Cinsellięin Tarihi</i>	89
<i>İran Devrimi</i>	94
<i>Okul = Hapishane</i>	100
<i>Collège de France Günleri</i>	104
<i>Burjuva Foucault</i>	108
<i>Foucault vs Chomsky</i>	111
<i>Fransız Komünist Partisi</i>	117
<i>“Nietzsche, Freud, Marx” ve Yorumlama Teknikleri</i>	120
<i>“Gelecek Bilimci Deęilim”</i>	124
<i>Son</i>	127
<i>Kaynaklar</i>	131

Başlarken

Ölümünün üzerinden neredeyse kırk yıl geçmiş olmasına karşın Michel Foucault, hâlâ “modern dünya”ya ilişkin analizleri en çok yorumlanan, tartışılan, üzerine akademik tezler yazılan sosyal bilimcilerden biridir.

Tarihçi, psikolog, sosyolog ve akademisyen olan Foucault, yaşamı boyunca yazdığı bütün kitaplarda, makalelerde, verdiği derslerde ve yaptığı söyleşilerde “modernleşmenin ilerleme anlamına gelmediğini”, ortaçağdan bugüne “iktidarın sadece şekil değiştirdiğini” anlattı.

On yedinci yüzyıl sonrası Batı Avrupa’da yaşanan yönetsel ve toplumsal değişimleri mercek altına alırken modernite sonrası oluşturulan kurumları eleştirdi: Okulun hapishaneden, fabrikanın hastaneden bir farkı olmadığını söyledi.

İktidar ilişkilerinin toplumun bütün katmanlarına hangi yollarla sızdığını ortaya koydu, bir ağ gibi herkesi ve her şeyi nasıl içine aldığını tarif etti.

Baskıcı, kısıtlayıcı, kimi zaman da üretken olabilen iktidarın üzerindeki görünmezlik pelerinini kaldırdı; ikili ilişkilerde, hatta bireyin kendisi ile olan ilişkisinde bile var olduğunu gözler önüne serdi.

Batı toplumlarında yaşayan bireyleri, “ötekileştirilmemek”, ötekileştirilmek suretiyle ceza, ıslah ve tedaviye maruz kalmamak adına kendi kendilerine baskı uygulayarak belirli kalıplara hapsedikleri gerçeğiyle yüzleştirdi.

Aydınlanma savunucularını, kapitalizmin kendi varlığını devam ettirebilmek için yarattığı hem üreten hem de tüketen “özneleriyle” tanıştırdı.

Çalışırken kendine özgü yöntemler geliştirdi, çok etkilendiği Nietzsche gibi soybilim tekniğini kullanarak bugünden geçmişe uzandı. Tarihteki kırılma noktalarını yakaladı, zamanın düz bir çizgide ilerlemediğini, mevcut duruma farklı rastlantıların bir araya gelmesi sonucu vardığımızı göstermeye çalıştı.

Araştırmalarını geçmişte sürdürürken günümüzle de ilgilenmekten geri kalmadı. 1978-1979 yıllarında yaşanan İran Devrimi, Foucault’yu başlangıçta çok heyecanlandırdı, sonra derinden sarstı. Ünlü düşünür, Şah’a karşı verilen savaşı Doğu toplumunda Batı modernitesine bir başkaldırı olarak yorumladı. Sonrasında yeni bir düzen kurulacağı, İran

sayesinde dünya çapında özgürlük fitilinin ateşleneceği yanılısamasına kapıldı.

Çünkü Michel Foucault aslında yaşamı boyunca şunu söylemeye çalıştı:

“Bugün geldiğimiz nokta evrensel değildir, sadece tarihsel bir kurgudur. Bu da demektir ki size dayatılan sınırları aşarak  zg rleřmeniz mümkün.”

**“Fabrika, okul, kışla ve
hastanelerin, hapishanelere
benzemesi bir tesadüf değil.”**

Foucault Kimdir?

Paul-Michel Foucault 15 Ekim 1926'da Fransa'da, Paris'in 400 kilometre güneyindeki Poitiers kasabasında dünyaya gelir.

Çocukluğu, ablası ve kardeşiyle birlikte bir taşra kasabası olan Poitiers'de ve yaz tatillerinde gidilen La Baule'de geçer. Foucaultlar varlıklı bir burjuva ailesidir. Baba Paul-André, oğlunun da kendisi gibi cerrah olmasını arzu eder. Oysaki Michel Foucault hayatını ameliyathanelerde değil, okullarda, kütüphanelerde ve seminer odalarında geçirecektir.

Ablası öğrenim çağına gelince Paul-Michel ondan ayrılmak istemez, ablasının sınıfında arka sıraya oturtulur. Böylelikle ilk kez dört yaşında ayak bastığı “okul” (yıllar sonra hakkında yaptığı bütün olumsuz yorumlara rağmen) yaşadığı sürece öğrenci ya da öğretmen olarak hayatında önemli bir yer tutar.

Lisedeyken İkinci Dünya Savaşı patlak verir. 1946'da, ikinci denemesinde Fransa'nın en önemli bilim insanları ve filozoflarının ders verdiği École Normale Supérieure'e (ENS) kabul edilir. O yıllarda

babasından gelen ismi Paul'ü bırakır, kendini Michel Foucault olarak tanıtmaya başlar.

Üniversitede aykırı davranışlarıyla dikkat çeker. Odasını Goya'nın işkence resimleriyle süsler. İntihara teşebbüs edince psikiyatrla görüşmeye zorlanır. Doktor, Michel'in sıkıntılarının eşcinselliğini gizleme zorunluluğundan kaynaklandığını açıklar.

Foucault bu arada tarihe merak salar. Önce Hegel okur, ardından Heidegger'i keşfeder. Sonradan, "*Bütün felsefi gelişimim Heidegger okumamla mümkün oldu*" diyecektir.

Entelektüel olarak geliştikçe özgüveni artar, kendiyle ve yönelimleriyle barışır.

1948'de felsefe, 1949'da psikoloji diploması alır. 1950'de Fransız Komünist Partisi'ne girer, ancak 1953'te ayrılır. Paris Psikoloji Enstitüsü'nden psikopatoloji ve deneysel psikoloji diplomalarını aldıktan sonra Hospitalier Sainte Anne'in psikiyatri bölümünde gönüllü olarak çalışmaya başlar. Böylece yıllar sonra yayımlayacağı *Deliliğin Tarihi* adlı kitabının temelleri atılır. 1953'te École Normale Supérieure'de felsefe asistanı olur.

27 yaşında sevgilisiyle çıktığı İtalya tatilinde Nietzsche'nin *Zamana Aykırı Bakışlar* kitabında "Tarihin Yaşam İçin Yararı ve Sakıncası" adında bir makaleye rastlar. Nietzsche bu makalede tarihin yazılışı

ve yorumlanması konusunda akademisyenlerin izlediği yolu eleştirmekte, “*Tarih araştırmalarının tek bir amacı olabilir: Bugün daha iyi bir hayat yaşamamızı sağlamak*” demektedir. Bu makale Foucault’nun bakış açısını tümünden değiştirir. Kendi zamanına ait sorunları çözebilmek için geçmişe dönmeye, tarihi incelemeye, felsefe tarihçisi olmaya karar verir.

1955’te İsveç’e yerleşir. Uppsala Üniversitesi’nde doktora tezini savunur, ancak akademik kurul tezini reddeder. İsveç’in ardından bir müddet Polonya ve Almanya’da yaşar. Varşova ve Hamburg üniversitelerinde Fransızca öğretir.

Beş yıl aradan sonra 1960’ta Fransa’ya döner. Hem özel hayatının hem de kariyerinin parladığı bir döneme girer. Kendinden on yaş küçük olan felsefe öğrencisi Daniel Defert’le tanışır ve aralarında Foucault’nun ölümüne kadar devam edecek inişli çıkışlı bir ilişki başlar. Clermont-Ferrand Üniversitesi’nde ders verir. En önemli yapıtlarından ilki, *Deliliğin Tarihi* yayımlanır ve *Deliliğin Tarihi* kitabındaki teziyle doktorasını tamamlar.

Foucault *Deliliğin Tarihi*’nde, genel kanının aksine Rönesans döneminde deliler için hayatın şimdikiinden daha güzel olduğunu savunur. Sonraki kitabı *Kliniğin Doğuşu*’nda, on sekizinci yüzyıldan itibaren doktorların hastalara insan gibi değil, organlardan